

УДК 72.01

О.М.ДУДКА, канд. архит.

Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

КОНКУРС НА ЗАБУДОВУ РІНГШТРАССЕ ЯК ПРИКЛАД УДОСКОНАЛЕННЯ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

Розглядаються особливості конкурсної діяльності та їх вплив на удосконалення міського середовища.

Рассматриваются особенности конкурсной деятельности и их влияние на усовершенствование городской среды.

The features of campaigning architectural contests are treated. The methods of organization and the factors influenced on forming of innovative architectural ideas are analyzed.

Ключові слова: конкурсне проектування, архітектурне формотворення, ансамблева забудова, творчі процеси, конкурсні ідеї.

На розвиток архітектурної теорії і практики та архітектурної освіти, що є важливими складовими архітектурного процесу, завжди впливають творчі конкурсні ідеї. Це є цікавим в контексті того, що і архітектурний процес має вплив на створення ситуації, яка необхідна при проведенні творчих конкурсів. Досвід проведення конкурсів та реалізація конкурсних проектів, у свою чергу, впливають на розвиток архітектурного процесу.

Архітектура завжди фокусує та зосереджує на собі різні зміни життя та являє собою найточніший документ епохи, який демонструє напрям розвитку суспільства й виявляє потреби цього суспільства. Конкретні архітектурні рішення, будівлі, проекти виникають на перетині різних систем цінностей – загальнокультурних, соціально-ідеологічних, ідейно-художніх і професійних. Це є важливим і тому, що і сам архітектор належить одночасно до різноманітних інституцій, де інтереси, цінності і спосіб творчого мислення можуть бути зовсім різними [1].

Величезний досвід конкурсного проектування, за визначенням В.О. Тимохіна [2], не має узагальнення, що можна пояснити пошуковим характером конкурсної діяльності та її особливою специфікою, часом неможливістю розробки чітких уявлень щодо цієї діяльності, відсутністю ефективних засобів й рекомендацій щодо їх виконання. Тому узагальнення досвіду організації та проведення конкурсів сприятиме підвищенню творчої майстерності, розвитку загальнокультурного рівня й підвищенню самовиразу архітектора та престижу архітектурної освіти на міжнародній арені.

Найбільш актуальні, за змістом, є архітектурні, містобудівні та архітектурно-містобудівні (змішані) конкурси, що вирішують не тільки архітектурні задачі, а й питання міської ансамблевої забудови [3].

На початку XIX століття в архітектурному процесі почали формуватись методичні підходи до проведення конкурсів як засобу досягнення максимального художнього рівня унікальних будівель. Одним з яскравих прикладів цього процесу є конкурс на забудову цілої вулиці Рінгштрассе у Відні.

В середині XIX століття, коли в західноєвропейській архітектурі формувались нові принципи й з'являлись нові стилі, відбувався активний розвиток будівництва. Ці принципи вплинули на архітектурний образ широкої вулиці-алеї Рінгштрассе у Відні. В 1857 році в газетах було надруковано послання досить прогресивного імператора Франца-Йосифа I до Віденського бургомістру з наказом знести міські укріплення та почати забудову. Найважливішим було визначення загального напрямку забудови, який обумовлено наказом імператора про проведення архітектурних конкурсів на всі необхідні споруди вздовж майбутньої магістралі (будівлі казарм, генерального штабу, Опері, Архіву, Бібліотеки, музеїв, Ратуші тощо).

Першим визначальним заходом молодого імператора була будівля Арсеналу (зараз його частина – військовий музей) на пагорбі, з якого було видно все місто, у будівництві якого приймали участь великі європейські майстри – Зіккардсбург, ван дер Нюль, Г.Ферстер, Ханзен. Сама будівля Арсеналу не дуже цікава, але помітна стилізація його під старовинну цитадель – глухі стіни, квадратні башти тощо. Проте, тут з'являється й інший мотив – два яруси арок, круглі вікна. Саме тоді стало зрозуміло, що часи єдиного архітектурного стилю минули. Архітектори стали виходити лише із умов заказу проекту і своїх творчих уявлень про будівлю. Починалась епоха стильових унаслідувань, або, епоха «історизуючої» архітектури [4]. За власним бажанням забудовника можна було притримуватись одного архітектурного зразка або декількох, об'єднувати характерні риси різних часів і країн.

«Історизація» архітектури з більшою визначеністю й рідкою послідовністю виразилась в виконанні іншого заказа Франца-Йосифа I, який після спроби замаху на його життя дав слово побудувати церкву. Вотивкірхе («Обетная церковь») було закладено 1856 року на місці, де потім з'явилась Рінгштрассе. Будував її Г.Ферстель, який став переможцем архітектурного конкурсу, й з археологічною точністю відтворив готичний собор.

Так, ще до того як було закладено фундамент майбутньої Рінгштрассе, визначився напрямок її забудови.

Задачі, що були поставлені перед архітекторами, були обумовлені саме імператором, який передбачав творчі конкурси на всі необхідні будівлі вдовж майбутньої магістралі. Віденським архітекторам треба було вирішити велику містобудівну задачу. До її вирішення деякі з них були підготовлені роками попередньої роботи.

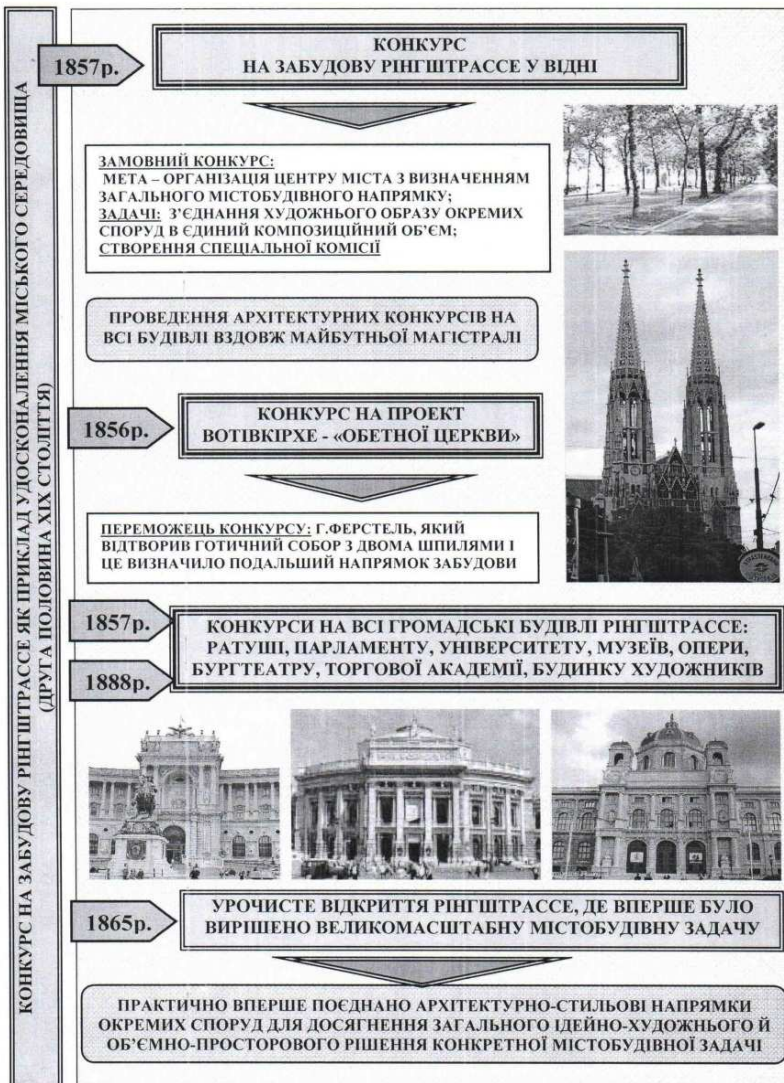
Склався образ Рінга – широкої, засадженої деревами вулиці, на яку деякі будівлі виходять головним фасадом. Спеціальна комісія об'єднала три проекти, які одержали перемогу (Фьорстера, Штахе й Зіккардсбурга з ван дер Нюллем). Важливо, що практично вперше було поєднано архітектурно-стильові напрямки окремих споруд задля досягнення загальноміської ансамблевої забудови.

За 10 років вулицю було практично цілком прокладено, проведено каналізацію, зроблено мостову, засаджено деревами. Відкриття Рінгштрассе відбулося 1 травня 1865 року.

Перший період забудови Рінгштрассе характеризувався не тільки спорудою громадських будівель (Опери, Торгової академії, Будинку художників, Будинку Спілки музикантів), але й бурхливою забудовою приватних володінь. Слід зазначити, що архітектори тоді працювали з величезним навантаженням (є свідомості про те, як один з багатьох архітекторів Карл Титц, який співпрацював зі славнозвісним Ханзеном, супроводжував в 1869 році забудову одночасно 36 споруд в районі Рінгу).

Історія забудови прославленої Віденської Опери (конкурсний проект), є цікавою й майже драматичною. Будували її Зіккардсбург і ван дер Нюль, що зазвичай працювали разом (перший – над архітектурно-конструктивним рішенням, другий – над декоративним оздобленням). Драматичними були різкі критичні зауваження під час роботи над Оперою цих досвідчених театральних архітекторів та незадоволення самого замовника, Франца-Йосифа, якому майже закінчена будівля здала ся трохи осівшою до землі. Цього не витримав ван дер Нюль і в 1868 році покінчив життя самогубством, а через 2 місяця після смерті друга, в тому ж 1868 р., помер і Зіккардсбург. Відкриття театру відбулося 25 травня 1869 року під час постанови опери Моцарта «Дон-Жуан». Опера збудована міцно й уміло, славиться її зручність, чудові акустичні й оптичні властивості, оздоблення інтер'єру, пишний декор. Будівля Опери і сьогодні символізує Відень як музичну столицю та має меморіальне значення.

Найбільш значними конкурсними будівлями Рінгштрассе є також музеї, Парламент, Ратуша, Бургтеатр, Університет. Однак всі вони були збудовані вже у другому періоді створення нового району й «стиль Рінгштрассе» відобразився в них вже більш яскраво (рисунок).

Досвід проведення конкурсу на забудову Рінгштрассе у Відні

Бургтеатр, збудований архітекторами Земпером і Хазенауером в 1874-1888 роках, як і Опера, був зручним, добре обладнаним, а його зовнішнє оздоблення відрізняється пишним декором. Під час другої світової війни Бургтеатр постраждав і більш 10 років відновлювався.

Ратушу збудовано в 1872-1883 роках за проектом Ф.Шмідта в готичному стилі, а поруч стоїть псевдокласичний Парламент, збудований датським архітектором Ханzenом в 1873-1883 роках. Але найцікавішою була задумана частина Рінгу, що примикала до Бургу. За задумом Земпера та Хазенауера, Новий Бург повинен був розкинутись двома великими напівкругами, а з іншої сторони Рінгу їм відповідали композиційно поєднані прямокутники музеїв. Завершує ансамбль площі Музеїв пам'ятник Марії-Терезії, виконаний з використанням барочних форм.

«Стиль Рінгштрассе» можна назвати еклектичним, із запозиченням чужих форм та ідей, але при цьому в архітектурі цієї вулиці було відображено саме той час, тому й склалась власна специфіка забудови [3,5]. Слід зауважити також, що цей активний будівельний період потребував винахідливості та великої творчої енергії майстрів архітектури того часу.

Таким чином, практично вперше було проведено конкурс не тільки на окремі будівлі, а й на забудову частини міста, що значно вплинуло на практику проведення саме містобудівних архітектурних конкурсів [3,4]. Незважаючи на те, що цей конкурс був замовним, слід відзначити його послідовність у виконанні деяких важливих містобудівних задач, вибір і поєднання кращих варіантів проектів, які могли корегуватися під час будівництва, і відповідність конкурсних вимог до конкретної конкурсної постанови з урахуванням технічних, економічних і естетичних потреб.

1. Басс В.Г. Актуализация архитектурной классики в петербургской конкурсной практике 1900–1910-х годов: автореф. дис. канд. иск.: 17.00.04. – Изобразительное и декоративно-прикладное искусство и архитектура. – С-П(б), 2006. – 24 с.

2. Эвристические методы конкурсного архитектурного проектирования: Методические рекомендации для студентов 3-4 курсов специальности «архитектура» / Сост. В.А. Тимохин. – К.: КИСИ, 1991. – 60 с.

3. Дудка О.М. Розвиток формоутворення театральних будівель під впливом архітектурних конкурсів 1920-1930-х років: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. арх.: спец. 18.00.01 – теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури / О.М. Дудка. – Х.: ХДТУБА, 2011. – 20 с.

4. Всеобщая история искусств: в 12 т. / [под. общ. ред. Ю.Д. Колпинского и Е.И. Ротенберга]. – М.: Искусство, 1962. – Т. 3. – 1962. – 324 с.

5. Лінда С.М. Архітектурне проектування громадських будівель і споруд: навч. посібн. / С.М. Лінда. – Львів: НУ «Львівська політехніка», 2010. – 608 с.

Отримано 25.12.2013